

Y Gymraeg Mewn Arfer Proffesiynol (ECAD6022-C) 2025-26

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

www.athrofa.cymru

Darlith 7:
4^{ydd} o Ragfyr 2025
Geiriau Tebyg a Sillafu

bethan.griffiths@pcydd.ac.uk

Sillafu a geiriau tebyg

Nod y ddarlith:

- adnabod geiriau tebyg yn y Gymraeg a'u defnyddio yn y cyd-destun cywir
- edrych ar reolau sillafu a cwallau cyffredin
- sillafu a'r cwricwlwm

Geiriau Tebyg

- Yn y Gymraeg mae'n rhaid i ni fod yn ofalus oherwydd mae gyda ni nifer fawr o eiriau sy'n debyg. Mae'n hawdd drysu rhyngddynt.
- Allwch chi feddwl am rai?
- Beth sy'n gallu newid ystyr gair?

- Yn aml iawn mae **aceniad** neu **sillafiad** gair yn gallu newid ystyr gair yn llwyr, felly mae'n rhaid i ni fod yn ofalus wrth ysgrifennu yn y Gymraeg.

e.e. Beth ydy'r gwahaniaeth rhwng y geiriau hyn...?

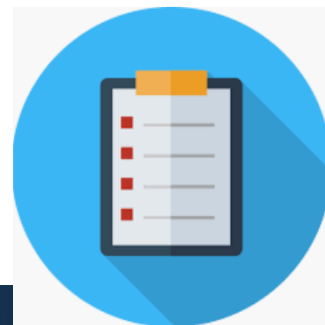
rhaglenni

rhaglennu

poblogaeth poblogaidd

Dyma rai geiriau tebyg yn y Gymraeg...

a ac
ac ag
ar a'r â'r
a â
adnabod gwybod
bai bae

cau cae
Cymraeg Cymreig
Cymru Cymry
ei eu
ffôn ffon
gem gêm

glan glân
hun hyn hŷn
i'w yw
melin melyn
mor môr
nac nag

nith nyth
pa pwy
prif pryf
prydau prydiau
sir sur
sudd sydd

tal tâl
tan tân
ti tŷ
ton tôn
tonnau tonau

Geiriau Tebyg – nodiadau pellach

1. a ac	1. and (+ cytseiniaid) and (+ llafariaid)
2. ac ag	2. and (+ vowel) before a vowel
3. ar a'r â'r	3. on and the with the
4. a â	4. and (+ cytseiniaid) with (+ cytseiniaid)
5. adnabod gwybod	5. to know someone to know something
6. bai bae	6. the blame bay
7. cau cae	7. to shut field
8. Cymraeg Cymreig	8. Yr iaith diwylliant
9. Cymru Cymry	9. y wlad y bobl

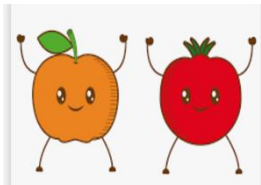
10. ei eu	10. unigol - his/her lluosog - their
11. ffôn ffon	11. phone walking stick
12. gem gêm	12. gem/jewel game
13. glan glân	13. on the bank clean
14. hun hyn hÿn	14. own/self this older
15. i'w yw	15. to his/to her/to their is
16. melin melyn	16. mill yellow
17. mor môr	17. so sea
18. nac nag	18. negyddol (+ llafariaid) than (+ vowel)

Geiriau Tebyg – nodiadau pellach

19. nith nyth	19. niece nest
20. pa pwyl	20. which who
21. prif pryf	21. main / head a fly
22. prydau prydiau	22. meals at times
23. sir sur	23. county sour
24. sudd sydd	24. juice that is
25. tal tâl	25. tall payment
26. tan tân	26. until fire
27. ti tŷ	27. you (unigol) house
28. ton tôn	28. wave tone
29. tonnau tonau	29. waves tones

a / ac = *and*

a = o flaen cytsain (yn achosi treigladau)

e.e ci a chath
mab a thad

ac = o flaen llafariaid

afal ac oren
prifysgol ac ysgol

â / ag = gyda

â - o flaen cytsain
(yn achosi treigl
laes)

e.e. Mynd â phapur i'r
swyddfa

ag - o flaen
llafariad (**dim**
treigl)

e.e. Dod ag offer i'r wers.

a = rhagenw perthynol

a – (that / which / who yn Saesneg)
(yn achosi **treigladd meddal**)

- Dyma'r ferch a welais ddoe
- Dyma'r disgybl a oedd yn ddrwg
- Doedd dim o'r hyn a ddywedodd yn wir

- Hepgor yr 'a' – cadw'r treigladd!

na / nac = negyddol

- Na+ cytsain (treigladd laes)
- Doedd dim merch na bachgen yn bresennol
- Nac + llafariad
- Welais i ddim afal nac oren (neither/nor)
- Gorchymyn: Na phoener!!

na / nag = than

na - o flaen cystain

(yn achosi **treiglad llaes**)

e.e. Mae ffrwythau yn well na chacennau.

nag - o flaen llafariad

(dim treiglad)

e.e. Mae oren yn fwy blasus nag afal.

nid / nad

'**nid**' ar ddechrau brawddeg negyddol

e.e. **Nid** oedd y plant wedi gwneud eu gwaith cartref.

Mae **NID** yn troi'n **NAD** yng nghanol brawddeg, hynny yw, pan fo'n dod ar ôl gair neu gymal arall,
e.e.

Rydw i'n gwybod **nad** yw'r plant yn y dosbarth.

Rydyn ni hefyd yn defnyddio **nad** os ydyn ni am ddweud mai (taw) + nid
a gyda berfau bod + nid.

e.e. Rydw i'n gwybod *mai nid* Tomos oedd yno. > Rydw i'n gwybod **nad** Tomos oedd yno.
Ydych chi'n siŵr *bod chi ddim* yn hoffi coffi? > Ydych chi'n siŵr **nad** ydych chi'n hoffi coffi?

hun / hyn / hŷn

Ystyr 'hun' yw 'self' yn

Saesneg:

e.e. Aeth i'r ffair ar ei ben ei
hun.

Ystyr 'hŷn' yw 'older' yn

Saesneg:

e.e. Mae'n fachgen mawr ac
yn edrych yn hŷn na'i oed.

Ystyr 'hyn' yw 'these' neu 'this' yn

Saesneg:

e.e. Mae'r llyfrau hyn yn ddiddorol.
Mae hyn yn annerbyniol!

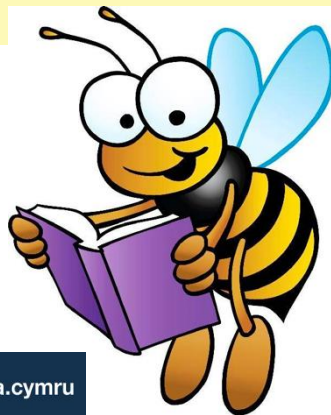
Gwyliwch y fideo : <https://www.youtube.com/watch?v=dzwuo6CVfBY>

mae / mai

‘Mae’ yw trydydd person unigol presennol y ferf ‘bod’.
e.e. **Mae** y llyfr ar y bwrdd.

‘Mai’ (taw) yn cael ei ddefnyddio i bwysleisio. Os gallwch chi ddefnyddio ‘that’ yn
Saesneg yn yr un lle yna ‘mai’ sydd yn gywir.
e.e. Roedd hi’n gwybod **mai** fi oedd yn gywir.

Strategaethau sillafu

Mae nifer o dechnegau y gall dysgwyr eu defnyddio i ddarllen a sillafu'n gywir. Maent yn cynnwys y canlynol.

- **Gwybodaeth graffig** – cyfresi o lythrennau sy'n digwydd yn aml, e.e. *cae/mae, mwy/llwy*.
- **Gwreiddiau** – ffurf sylfaenol gair y mae geiriau eraill yn deillio ohoni (h.y. **tarddiad gair**), e.e. *coll, colled, colli*.
- **Segmentu** – rhannu gair yn elfennau, e.e. *plan-hig-ion*.
- **Morffoleg** – strwythur gair lle mae gan rannau o air ystyr, e.e. *rhagddodiaid* (lle mae 'rhag' yn golygu o flaen, e.e. *aneglur*), *ôl-ddodiaid* (ychwanegir ar ddiwedd gair i newid yr ystyr, e.e. 'darlun' i 'darlunio' neu 'cerdded' i 'cerddediad').
- **Teuluoedd o eiriau** – grwpiau o eiriau sydd â nodwedd neu batrwm cyffredin; mae ganddynt rai o'r un cyfuniadau o lythrennau ynddynt a sŵn tebyg, e.e. *cae, chwaer, chwarae*.

Strategaethau Sillafu

Cam	Beth?	Pam?
Cam 1	Ysgrifennu'r gair allan dair gwaith - ond cofia gopiö'r gair yn gywir bob tro.	Mae hyn yn sicrhau bod y gair yn aros yn y cof.
Cam 2	Dweud y gair yn uchel fesul sillaf, a nodi sawl sillaf sydd yn y gair.	Trwy dorri'r gair yn ddarnau llai, mae'n haws i'w gofio.
Cam 3	Tynnu llun o batrwm y gair.	Bydd siâp arbennig y gair yn dy atgoffa di o'r gair wrth i ti ei ysgrifennu.
Cam 4	Meddwl am beth mae sŵn rhan o'r gair yn dy atgoffa.	Mae gwneud cysylltiadau gweledol yn dy feddwl di yn dy helpu i sillafu'n gywir.
Cam 5	Ysgrifennu'r gair o dy gof.	Mae hyn yn profi'r strategaeth ac yn sicrhau dy fod yn sillafu'n gywir.

- <https://www.bbc.co.uk/bitesize/articles/z37q4xs>

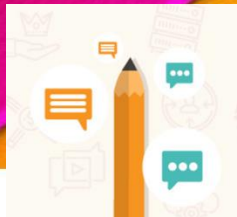
Pa strategaethau ydych chi'n eu defnyddio?

Pa wallau sillafu ydych chi wedi dod ar eu traws yn yr ysgol?

Pa wallau sillafu ydych chi wedi dod ar eu traws yn yr ysgol?

mae nhw **X**

gwilio **X**

Rhydw i **X**

i fynny **X**

mynnydd **X**

Ffraneg **X**

cyffroes **X**

frind **X**

run **X**

Disgwyliadau'r Cwricwlwm

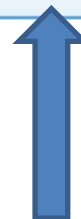
Cam cynnydd 1

Ysgrifennu'n gywir	laith		
	Llawysgrifen Cystrawen Atalnodi Sillafu	• codi gwrthrychau bach gyda'u bys a'u bawd a dechrau dal offer ysgrifennu'n gywir • dangos dealltwriaeth bod print ysgrifenedig yn mynd o'r chwith i'r dde • adnabod synau llythrennau drwy ymchwilio a chyffwrdd siapiau'r llythrennau o fewn gweithgareddau chwarae aml-synhwraidd.	• dal offer ysgrifennu mewn modd priodol • ysgrifennu o'r chwith i'r dde • gwahaniaethu rhwng llythrennau • gwahaniaethu rhwng priflythrennau a llythrennau bach • dangos ymwybyddiaeth bod rhai synau'n newid ar ddechrau geiriau, e.e. <i>dau gi, y gath</i> • defnyddio'r gytsain gychwynnol gywir drwy ddechrau defnyddio gwybodaeth ffonig • defnyddio geiriau cyfarwydd ac aml eu defnydd wrth ysgrifennu.

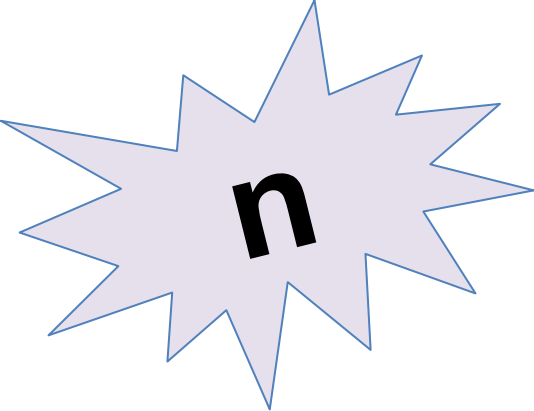
Cam cynnydd 2

Ysgrifennu'n gywir	laith	defnyddio geiriau penodol sy'n ymwneud â phwnc eu ysgrifennu	- deall a defnyddio iaith sy'n briodol ar gyfer ysgrifennu - defnyddio geiriau syml sy'n perthyn i'r pwnc mewn modd priodol	- defnyddio iaith sy'n briodol ar gyfer ysgrifennu, gan gynnwys Cymraeg safonol - defnyddio geirfa sy'n gysylltiedig â'r pwnc neu â chyd-destun y pwnc
	Cystrawen Atalnodi Sillafu Llawysgrifen	- creu priflythrennau a llythrennau bach sydd fel arfer yn eglur eu siâp ac yn wynebu'r ffordd gywir - defnyddio priflythyren ac atalnod llawn yn weddol gyson - dechrau defnyddio cysyllteiriau er mwyn ymhelu'r ar bwynt - dangos ymwybyddiaeth bod rhai synau'n newid ar ddechrau geiriau, e.e. <i>y ferch</i> - sillafu rhai geiriau mewn modd confensiynol gan gynnwys geiriau cytsain-llafariad-cytsain, a llythrennau dwbl, e.e. <i>rh, ff</i> - defnyddio strategaethau sillafu megis <i>svn</i>-symbol sy'n cyfuno a segmentu - sillafu geiriau aml eu defnydd yn gywir	- ffurfio priflythrennau a llythrennau bach yn gywir ac yn gyson o ran eu maint - defnyddio priflythyren, atalnod llawn a gofynnod yn gywir, a defnyddio ebychnod weithiau - defnyddio cysyllteiriau i ysgrifennu brawddegau cyfansawdd - defnyddio geiriau trefnu, e.e. <i>yn gyntaf, yna, wedyn, i glori</i> - defnyddio ffurfiau safonol beriau, e.e. <i>gweld/gwelais, mynd/daeth</i>, a chytundeb berf a goddrych, e.e. <i>roeddwn i/roedden ni</i> - defnyddio ambell dreigl y maent wedi ei ymarfer ar lafar, e.e. <i>y bêl, fy mag, i'r dref</i> - defnyddio strategaethau sillafu fel rhannu'n sillafau, gwreiddiau syml ac ôl-ddodiaid, e.e. <i>-wr, -ydd, -og</i> - sillafu geiriau aml eu defnydd yn gywir - sillafu rhai geiriau yn cynnwys <i>y/u/i</i>, e.e. <i>tŷ, llun</i>, a llafariad clwm, e.e. <i>coed</i>.	- cychwyn brawddegau mewn amrywiaeth o ffyrdd - defnyddio ansoddeiriau ac adferfau i ehangu brawddegau ac ymadroddion syml - defnyddio amrywiaeth o gysyllteiriau sy'n cyfleu achos a chanlyniad, e.e. <i>oherwydd, ar ôl</i> - defnyddio ffurfiau safonol beriau'n berthnasol i gyd-destun - defnyddio ffurfiau gorfennol y ferf yn gyson, e.e. <i>cytsain yn dyblu</i> (e.e. <i>gofyn – gofynnodd</i>) - defnyddio'r treigladau mwyaf cyffredin fel arfer yn gywir, e.e. <i>ar ben</i> - defnyddio atalnod llawn, gofynnod, ebychnod ac atalnod ar gyfer rhestr - defnyddio strategaethau gan gynnwys gwybodaeth am deuluoedd geiriau, gwreiddiau, morffoleg a gwybodaeth graffig i sillafu geiriau, e.e. <i>y geiriau amsillafog mwyaf cyffredin</i> - sillafu ffurfiau lluosog yn gywir mewn cyd-destun, e.e. <i>-au, -ion</i> - sillafu pob gair aml ei ddefnydd yn gywir - cynhyrchu llawysgrifen ddarllenadwy a chyflwyno'u gwaith mewn modd priodol gan gyfuno llythrennau mewn ambell air.

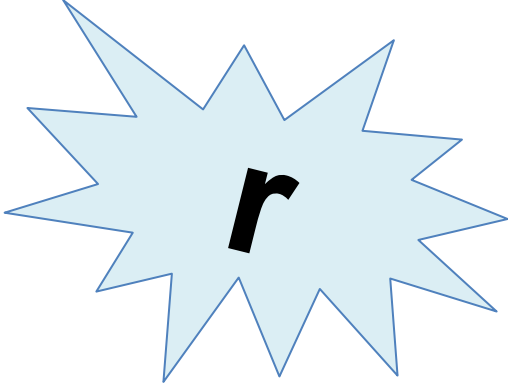

Sillafu

Pa lythrennau sy'n dyblu?

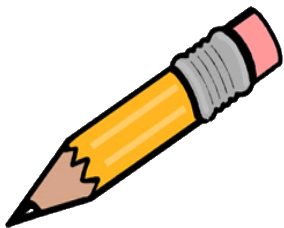
n

r

DYMA'R **UNIG** LYTHRENNAU SY'N DYBLU YN Y GYMRAEG

Pa eiriau sy'n anghywir?

cylchgronnau
pennod
pennodau
rhaglenni
taenlenni
llwyddianus
cannoedd
ysgrifennu
ysgrifennyddes
penderfynnu
peiriannu

Pa eiriau sy'n anghywir? (Atebion)

Cylchgronnau

Pennod

Pennodau

Rhaglenni

Taenlenni

Llwyddianus

Cannoedd

Ysgrifennu

Ysgrifennyddes

Penderfynnu

Peiriannu

Cylchgronau

Pennod

Penodau

Rhaglenni

Taenlenni

Llwyddiannus

Cannoedd

Ysgrifennu

Ysgrifenyddes

Penderfynu

Peiriannu

Dewiswch y ffurfiau cywir ...

1. Mae'r diwydiant yn wynebu nifer o (doriadau/dorriadau).
2. Mae'n rhaid i chi r penderfyniad. (gwestiynnu/gwestiynu)
3. Mae'r sefyllfa yn (anheg/annheg).
4. Wyt ti wedi dod o hyd i'r? (cyfrifiaduron/cyfrifiadurron)

1. Mae'r diwydiant yn wynebu nifer o (**doriadau**/dorriadau)
2. Mae'n rhaid i chi’r penderfyniad (gwestiynnu/**gwestiynu**)
3. Mae'r sefyllfa yn (anheg/**annheg**)
4. Wyt ti wedi dod o hyd i'r? (**cyfrifiaduron**/cyfrifiadurron)

'nn' ac 'rr' mewn geiriau unsill.

Un rheswm yn unig > osgoi amwysedd:

yn

ynn

dyn

dynn

myr

myrr

yr

yrr

Rheol 2

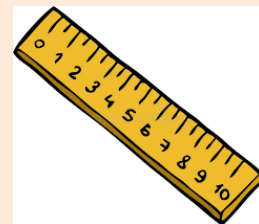
Y GOBEN (y sillaf olaf ond un mewn gair) - GWAHANIAETHU

'n'	'nn'	'r'	'rr'
canu	cannu	tori	torri
cynydd	cynnydd	tyrau	tyrrau
gwanaf	gwannaf		
gynau	gynnau		
tanau	tannau		
tonau	tonnau		

Rheol 2

Os yw llafariad gair unsill sy'n gorffen gyda
'n' neu 'r' yn **FYR**, bydd dwy 'n' neu 'r' yn y goben:

pen	→	pennau
rhan	→	rhannau
tor	→	torri
twr	→	tyrru

Rheol 2

Mae “n” yn dyblu ar ôl **an**

an + t = annh

an + d = ann

an + n = ann

an + tebyg = annhebyg

an + dymunol = annymunol

an + naturiol = annnaturiol

Ond...

- **an + tr = anhr**
- e.e. **an + trefn = anhrefn**

Rheol 4- *Anti Ann*

Mae'r "n" yn dyblu wrth ychwanegu sillaf at eiriau sy'n gorffen gyda **-nt**:

llwyddiant	→	llwyddi nn au;
peiriant	→	peiri nn au;
diwylliant	→	diwylli nn ol
dant	→	dannedd
cant	→	cannoedd
tant	→	tannau
methiant	→	methi nn au
punt	→	punnoedd

Rheol 5

Mae'r "n" yn dyblu os ydym yn ychwanegu sillaf at air sy'n gorffen gyda -
en neu **-yn**:

llythyren

→ llythre**nn**au

llyfryn

→ llyfry**nn**au

dogfen

→ dogfe**nn**au

offeryn

→ offery**nn**au

*Mae **emyn**,
gwenyn a **telyn**
yn eithriadau.

Rheol 6

Nid yw “n” yn dyblu mewn geiriau sy’n gorffen gyda **–iwn, –ion** (benthyciadau o’r Saesneg) os ydym yn ychwanegu sillaf:

cwestiwn	→	cwestiynau	→	cwestiynu
ffasiwn	→	ffasiynau	→	~~ffasiynol~~
fersiwn	→	fersiynau		

Rheol 7

Nid yw “n” yn dyblu o flaen y terfyniadau
-wyr, -ion, -iad

diflannu

diflaniad

offerynnau

offerynwyr

gwynnu

gwynion

cwr

cyrion

gyrru

gyrwyr

Oeddet ti'n
gwybod...?

os yw enw unigol
yn gorffen gyda
-nt, mae'r lluosog
yn dyblu n

punt

punnoedd

cant

cannoedd

dant

dannedd

tant

tannau

Mwy o ddyblu n.

***Mae rhoi an o flaen gair yn ei
negyddu.***

***Mae an + gair yn dechrau gyda
d yn dyblu'r n.***

an +
difyr

annifyr

an +
diolchgar

anniolchgar

an +
dibynnol

annibynnol

an +
dymunol

annymunol

an
+
diddorol

anniddorol

Llythrennau'n caledu

-d, -g, -b

Mae'r llythrennau uchod yn
hychwanegu felly gwylwch

ol yn cael eu

wydd dydy pob ansoddair

(y) byrraf

(y) fyrraf

(y) drutaf

(y) ddrutaf

(yr) hynaf

(yr) ieuengaf / (yr) ifancaf

(y) rhataf

(y) teneuaf

(y) deneuaf

(y) trymaf

(y) drymaf

trwm

mor drwm â

yn drymach na

Camsillafu: **i u y**

i

u

y

Allwch chi feddwl am enghreifftiau?

'i' neu 'u'??

i

u

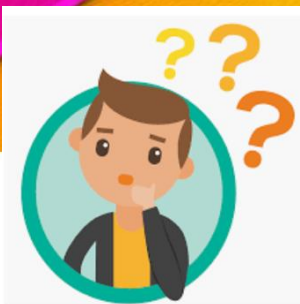
'o' yng nghanol berfenw = 'i' ar y diwedd, e.e. colli, pori

'a' yng nghanol berfenw = 'u' ar y diwedd, e.e. canu, taranu

'y' neu 'w' yng nghanol berfenw = 'u' ar y diwedd, e.e. cysgu, chwyrnu

'w' yn agos at ddiwedd berfenw = 'i' yn ei dilyn, e.e. berwi, drewi

Gyda geiriau tebyg eu sain, mae berfenwau fel arfer yn gorffen gydag **u**, ac enwau lluosog yn gorffen gydag **i**, e.e. **rhestru** (*to list*), **rhestri** (*lists*)

Acen grom (Y to bach)

PRYD?

BLE?

- Mae to bach ar y llafariad 'a', 'e', 'o', 'w', 'y' os ydyn nhw'n hir mewn gair unsill sy'n gorffen gyda 'l', 'n' neu 'r', e.e. sêr, pêl, sŵn
- Mae to bach mewn geiriau â mwy nag un sillaf os yw'r pwyslais ar y sillaf olaf, e.e. ar wahân.
- Mae to bach ar lafariad hir mewn gair unsill sy'n gorffen gyda'r cytseiniaid 'p', 't', 'c', 'm', e.e. tîm, plât, grŵp.
- Does dim angen to bach mewn geiriau unsill sy'n gorffen gyda llafariad, e.e. to, te. OND , mae tŷ yn eithriad.

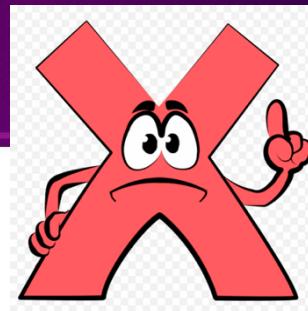
COFIWCH: Mae to ar y tŷ, ond does dim to ar y to!

Defnydd diangen o'r acen grom

Rhai enghreifftiau o doeau bach diangen mae Geraint Lovgreen wedi eu casglu

<https://www.bbc.co.uk/cymrufyw/38531175>

CLWB HÂF

Tô

Pôb Lwc
GOOD
Luck

Nôs Da Nawr
'Goodnight'

Ymarfer –

Mae angen acen grom ar un gair ym mhob brawddeg

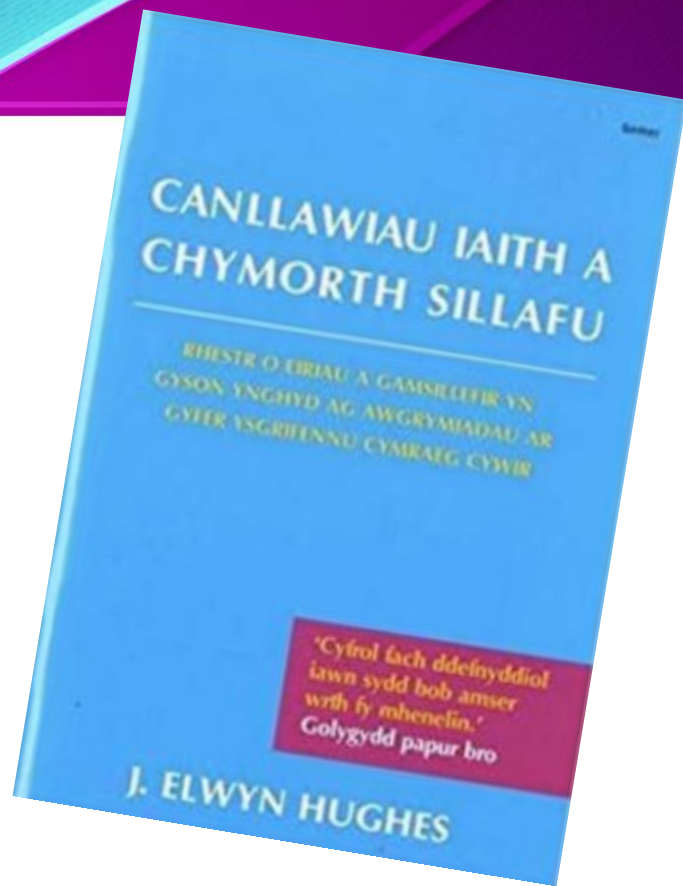
1. Mae hi wrth ei bodd yn mynd i lan y mor.
2. Aeth y pennaeth ynghyd a chadeirydd y cyngor i'r cyfarfod.
3. Roedd y ferch yn hoff iawn o don yr emyn ac enillodd y gystadleuaeth.
4. Wyt ti wedi clywed can newydd y grŵp o Gaernarfon.
5. Roedd yr olygfa yn wych o dwr hen adeilad y sir.

Ymarfer – Mae angen acen grom ar un gair ym mhob brawddeg **ATEBION**

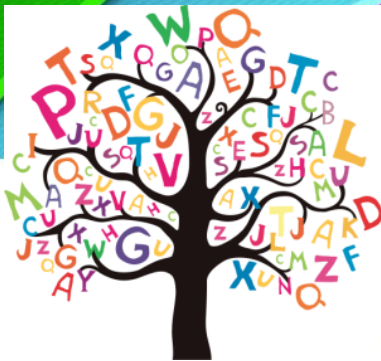
1. Mae hi wrth ei bodd yn mynd i lan y **môr**.
2. Aeth y pennaeth ynghyd â chadeirydd y cyngor i'r cyfarfod.
3. Roedd y ferch yn hoff iawn o **dôn** yr emyn ac enillodd y gystadleuaeth.
4. Wyt ti wedi clywed **cân** newydd y grŵp o Gaernarfon.
5. Roedd yr olygfa yn wych o **dŵr** hen adeilad y sir.

Llyfr Defnyddiol

Awdur: J. Elwyn Hughes
ISBN: 9781859025710 Dyddiad
Cyhoeddi: 15 Tachwedd 2016
Cyhoeddwr: Gomer, Llandysul
£3.99

Syniadau

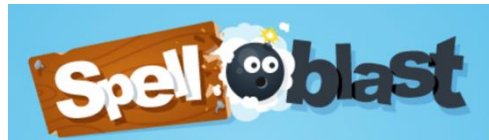

<https://www.youtube.com/watch?v=LqhcES1aLBs&t=307s>

<https://wordwall.net/resource/5226367/athrawon-datblygur-gymraeg/dewch-i-sillafu>

Enghreiffftiau o restrau sillfau
<http://www.ygmg.com/sillafu-cymraeg/>
<https://www.ygglwynderw.co.uk/sillafu-spelling/>

100 o Eiriau Cymraeg Aml Uchel

[illegible]

Apiau

Betsan a Roco yn y

